

Organismes modificats genèticament (OMG)

un repte de
comunicació

Generalitat de Catalunya
**Agència Catalana
de Seguretat Alimentària**

OCC
OBSERVATORI DE LA
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA

Organismes modificats genèticament (OMG)

un repte de comunicació

Aquest document recull un resum de la segona reunió monogràfica, convocada per la Plataforma SAM, celebrada l'11 de maig de 2009, en el marc de la fira Barcelona Tecnologies de l'Alimentació (BTA) 2009.

Moderadors

Eduard Mata, director de l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària (ACSA)
Gemma Revuelta, sotsdirectora de l'Observatori de la Comunicació Científica de la Universitat Pompeu Fabra (OCC-UPF)

Ponents

Pere Puigdomènech, Consejo Superior de Investigaciones Científicas
Ramon Lletjós, Comissió Catalana de Bioseguretat
Jose Ramon Olarieta, Iniciativa popular "Som lo que Sembrem"
Manel Ruiz, Unió de Consumidors de Catalunya

Participants

Milagros Pérez Oliva, El País
Marc Boada, TV3
Eva Pomares, El Punt
Mònica López, COM Radio
Gina Pol, Departament de d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural
Glòria Cugat, ACSA
Victòria Castell, ACSA
Patricia Gosalbez, ACSA
Isabel Timoner, ACSA
Mar Santamaria Sala, OCC-UPF
Helena García, OCC-UPF

Presentació

La història de les modificacions genètiques a l'agricultura es remunta al mateix moment en que l'home va passar de ser recol·lector de fruits silvestres a productor, al Neolític, 10.000 anys abans de la nostra era. Els successius encreuaments i la hibridació natural han estat la base del naixement i l'evolució de moltes espècies.

En els darrers trenta anys, però, els constants descobriments sobre l'estructura molecular de l'ADN, han permès desenvolupar noves tècniques d'implantació de gens, accelerant el procés de modificació artificial del material genètic de les espècies. Aquestes tècniques de moderna hibridació s'apliquen avui en camps com la medicina (producció d'insulina i hormona del creixement) la indústria (fabricació d'enzims) i l'agricultura.

La modificació genètica, coneguda també com a enginyeria genètica o tecnologia de l'ADN recombinant es va aplicar per primera vegada als anys setanta. És un dels mètodes més nous per introduir noves característiques a microorganismes, plantes i animals. Les primeres plantes de tabac transgènic es van produir a principis de la dècada dels vuitanta, a partir d'aquest moment es van desenvolupar noves variants de diferents cultius, entre ells la colza i el cotó. El 1994 es va comercialitzar als Estats Units el primer aliment transgènic, un tomàquet de llarga durada, el tomàquet Flavr Savr, que es va aconseguir inhibint l'enzim responsable de l'envelliment del fruit madur. Des de llavors, la carrera per assajar nous cultius i descobrir nous organismes ha estat imparable.

Els organismes modificats genèticament (OMG) es poden definir com a organismes el material genètic (ADN) dels quals s'ha alterat d'una manera que no té lloc en la naturalesa per aparellament o per recombinació natural. Com a aplicació de la biotecnologia moderna, aquesta tècnica permet seleccionar gens individualment per transferir-los d'un organisme a un altre fins i tot entre espècies no emparentades.

A diferència d'altres mètodes genètics de millora, l'aplicació d'aquesta tecnologia té una regulació rigorosa. Un organisme genèticament modificat (OGM) o un producte alimentari derivat d'un OGM només es pot comercialitzar a la Unió Europea després d'haver-se autoritzat mitjan-

çant un procediment detallat. Aquest procediment es basa en l'avaluació científica sobre els riscos per a la salut i riscos ambientals. Un producte genèticament modificat també es valora per garantir que no perjudicarà els interessos dels consumidors.

Durant la primera dècada de cultiu comercial de cultius genèticament modificats (1996-2005), dues característiques agronòmiques introduïdes per l'enginyeria genètica en alguns conreus importants van dominar el mercat: la tolerància a herbicides (anomenats cultius HT) i la resistència a insectes (referits a com cultius Bt, ja que el gen que confereix resistència prové del bacteri del sòl *Bacillus thuringiensis*). Tot i l'àmplia adopció dels cultius transgènics a nivell mundial, hi ha hagut poca adopció d'aquests cultius a Europa. El nombre de cultius transgènics autoritzats per al cultiu a la UE és petit en comparació amb altres parts del món. Els tipus d'OGM més comuns desenvolupats que s'han comercialitzat són les espècies vegetals de cultiu, com ara varietats genèticament modificades de blat de moro, soja, colza i cotó.

Segons l'informe Global Status of Commercialized Transgenic Crops: 2008 (<http://www.isaaa.org/>) del Servei Internacional per al Desenvolupament i l'Aplicació de la Biotecnologia en Agricultura (ISSAAA) la superfície cultivada amb llavors transgèniques va arribar als 125 milions d'hectàrees a tot el món durant l'any passat. El nombre de països que han decidit plantar cultius biotecnològics ha anat en constant augment des dels 6 de 1996, primer any de comercialització, fins als 18 de 2003 i els 25 de 2008. Dels 25 països productors de cultius biotecnològics, 15 eren països en desenvolupament i 10 països industrialitzats. Bolívia es converteix en el novè país d'Amèrica Llatina a adoptar cultius biotecnològics, a l'Àfrica: dos nous països, Burkina Faso i Egipte, planten cultius biotecnològics per primera vegada. En dos països (Estats Units i Canadà) s'ha comercialitzat un nou cultiu biotecnològic: la remolatxa sucrera RR[®]. La soja transgènica ha seguit sent el principal cultiu biotecnològic el 2008, seguida del blat de moro, el cotó i la canola.

Eduard Mata
Director de l'ACSA

Ponents

Eduard Mata

Director de l'Agència Catalana
de Seguretat Alimentària (ACSA)

La comunicació pública sobre organismes modificats genèticament (OMG) s'hauria de fer, en una primera aproximació, amb la perspectiva científica i de seguretat alimentària. Això no obstant, els discursos social, polític, econòmic i, sobretot, el discurs emocional, influeixen notablement sobre la percepció d'aquesta tecnologia aplicada al camp de l'alimentació. Segons Eduard Mata, les administracions no solament haurien de buscar el consens, ja existent, per a la sistematització de l'anàlisi i gestió del risc d'aquests productes; caldria, a més, fer un exercici de comunicació eficaç cap a la societat. Una de les dificultats amb què es topa l'administració, tal com reflecteixen les enquestes, és el baix coneixement de la societat sobre biotecnologia en general i els productes que se'n deriven.

Mata va expressar la seva perplexitat davant el qüestionament, per part d'alguns sectors, de les tècniques per a l'avaluació dels efectes a llarg termini dels OMG sobre la salut. En aquest sentit, es posa injustificadament en dubte la idoneïtat d'aquests mètodes, que són aplicats per l'avaluació de tot tipus de producte i des de fa molt de temps, com si no fossin aplicables en el cas dels transgènics. Un altre dels punts controvertits, rau en el fet d'atribuir a l'administració un rol de complicitat en el tema que ens ocupa. Així doncs, s'obvia una actitud de neutralitat i d'aplicació de la norma per part de l'administració, i la percepció generalitzada és

que els organismes públics competents accepten els OMG, enlloc de considerar que llur funció és la de vigilància i control. Un altre element de preocupació apuntat per Mata, fou el de la relativa pèrdua de competència gestora a nivell estatal i l'assumpció de les decisions per part de la Unió Europea i, anant més enllà, regides per un mercat global. ■

Gemma Revuelta

Sotsdirectora de l'Observatori de la Comunicació Científica de la Universitat Pompeu Fabra (OCC-UPF)

Tots els agents que intervenen en la generació del debat, en un nivell o en altre, tenen una responsabilitat directa en la transmissió de la informació resultant al ciutadà. Cal donar elements, no només per fomentar l'opinió del públic, sinó també perquè aquest pugui comptar amb arguments sòlids i contrastats. Per tal de posar en evidència les dificultats a l'hora de comunicar aspectes complexos –com ara el dels OMG– i plantejar possibles solucions, es va engegar un projecte compartit entre l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària i l'Observatori de la Comunicació Científica, ara fa dos anys. La plataforma de treball que es va crear és una eina que permet reflexionar sobre quin paper representa la comunicació d'aspectes importants per a la societat, essent la seguretat alimentària un de gran interès. Aquesta iniciativa rep el nom de Plataforma SAM (Seguretat Alimentària i Mitjans de comunicació).

El fet d'escollir els OMG com a tema de debat va sorgir com a proposta del Grup Intern de Treball de la Plataforma SAM que inclou diversos departaments de la Generalitat, així com agències i entitats relacionades d'una o altra forma amb la seguretat i els riscos d'allò que mengem.

La societat catalana i espanyola, segons mostren diverses enquestes, tenen una visió més optimista que altres societats europees respecte a les biotecnologies en general i els OMG en particular. Això no obstant, en els últims dos anys el debat sobre els transgènics està ocupant un cert espai als mitjans de comunicació i a l'àrea en general. Està la societat catalana i els seus representants polítics preparats per debatre sobre l'aplicació i el control dels OMG?

L'alimentació té un enfocament pluridisciplinar. A més, la seguretat alimentària té unes necessitats específiques de comunicació que cal plantejar. Aquesta fou, per tant, la finalitat principal de la reunió que es va dur a terme: posar sobre la taula els reptes que planteja la comunicació sobre organismes modificats genèticament. ■

Pere Puigdomènech

IConsejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC)

Pere Puigdomènech, expert internacional en biologia molecular i bioètica, va expressar que la comunicació, en el cas dels OMG, ha estat probablement un dels fracassos més grans dels últims temps. En aquest sentit, va fer unes propostes concretes encaminades a resoldre parcialment aquesta crisi comunicativa evident. En primer lloc, va insistir en la necessitat de proporcionar informació. Mirant el passat, això es va intentar en el moment en què l'obtenció de la primera planta transgènica va publicar-se a les revistes *Nature* i *Cell* l'any 1983. L'any següent, al 1984, ja apareixia un article a *La Vanguardia* on s'explicava en què consistia una planta modificada genèticament; fins i tot es van organitzar unes jornades de biologia i es van emprendre diverses activitats per tal d'informar a la població. Però no fou fins els anys 1997-1998, que la comercialització de les primeres plantes transgèniques va ser una realitat. Entretant, segons Puigdomènech, hi hagué una llacuna temporal en què s'hauria pogut fer una àmplia campanya informativa, que no es va abordar convenientment.

En segon lloc, l'investigador va parlar de l'assessorament, entès com el conjunt de mesures avaluadores que s'estan duent a terme. Tots aquests procediments han de suggerir que s'està treballant de valent en l'avaluació dels riscos. El cas paradigmàtic n'és l'informe de l'Acadèmia Nacional de Ciències dels Estats Units, que l'any 1984 va suggerir la posada en funcionament de sistemes reguladors. Així, el 1986, i a instàncies de la Food and Drug Administration, ja es va començar a aplicar aquest sistema d'avaluació de risc per a la salut humana o animal, deu anys abans que aquests productes poguessin ser aprovats i arribessin al mercat. A Europa, la directiva reguladora correspon a l'any 1990 i recull la necessitat d'avaluar el producte cas per cas. Per tant, no es pot generalitzar, sinó analitzar cada modificació genètica de forma concreta i exhaustiva. Malauradament, segons l'expert, aquesta etapa d'anàlisi científica s'ha convertit de forma indirecta en un dels elements centrals de decisió. El procés d'avaluació és llarg, costós i complex, i pot arribar a la conclusió de no trobar cap indici de

què el producte posi en perill la salut humana, animal o el medi ambient. I és sobre els científics, al final del camí, on recau la responsabilitat d'emetre dictàmens favorables o desfavorables. La decisió política, malgrat tot, pot ser molt diferent.

Un altre aspecte singular de la normativa a la Unió Europea és la de l'etiquetatge. S'arriba a poder detectar fins a un contingut en transgènics del 0,01% i proporcionar al consumidor una informació molt acurada sobre el producte. En aquest sentit cal destacar que el desenvolupament d'aquesta metodologia analítica i la participació en la xarxa europea de validació han comptat també amb la col·laboració activa dels principals grups catalans. Una altra prova de l'esforç científic que s'està duent a terme.

Finalment, la darrera advertència per part de l'expert fou la de la necessitat de contextualització de les biotecnologies. S'hauria de percebre que cadascuna d'aquestes metodologies es troba restringida dins un àmbit regulat de pràctica, i no es poden treure de lloc ni magnificar erròniament. El debat ètic acompanya i ha d'acompanyar sempre cada pas, insistint sobretot en la seguretat i la sostenibilitat, per tal que no només nosaltres, sinó també les generacions futures, puguin tenir a l'abast una alimentació sana i segura. ■

Ramon Lletjós

Comissió Catalana de Bioseguretat

L'any 2003 es publica un Decret pel qual s'estableix el marc jurídic a Catalunya que empara les utilitzacions confinades i els alliberaments voluntaris d'organismes vegetals genèticament modificats. Per alliberament voluntari s'entén un experiment de noves varietats que no es conreen a Catalunya i que, per tant, no s'adrecen mai al consum, perquè s'han de destruir. El que s'autoritza, en aquest cas, és que en una parcel·la es dugui a terme un experiment per comprovar si aquesta varietat prospera o no. Una de les condicions d'aprovació per aquesta finalitat és que la destrucció del material vegetal s'ha de fer per enterrament o per cremació. La norma del 2003, en definitiva, el que va fer fou transposar la normativa estatal i les diferents directives comunitàries a l'ordenament jurídic català. En aquest Decret, encara vigent actualment, també es creà la Comissió Catalana de Bioseguretat. Aquesta Comissió és l'òrgan consultiu de l'Administració del Govern de la Generalitat encarregat d'una triple missió: rebre, analitzar i avaluar, amb caràcter previ a l'autorització, qualsevol activitat que una institució o una entitat volgués dur a terme, ja sigui confinada en un laboratori en situacions controlades o d'alliberament voluntari. El seu propòsit és el de vetllar perquè l'autorització d'un producte no suposi cap perill ni per a la salut humana, ni per al medi ambient.

Concretant en les seves funcions, la Comissió, que compta amb un cos tècnic integrat per representants de diversos departaments, s'encarrega d'informar les entitats o institucions que vulguin presentar algun projecte de recerca o desenvolupament en matèria d'organismes genètics modificats. En aquest primer pas, es proporciona informació i tota la normativa vigent a l'entitat o institució promotora, per tal de fer la sol·licitud. També s'efectuen visites prèvies in situ al lloc del confinat o de l'alliberament voluntari on es vol portar a terme l'actuació. Amb tot això, es fa un informe que és vinculant per a l'aprovació de l'autorització pertinent. Però, sobretot, s'estableixen les mesures de vigilància i control de l'activitat, que s'hauran de portar a terme una vegada s'hagi fet l'autorització. Lletjós va destacar la

importància que aquests dictàmens siguin preceptius, vinculants i públics, respectant la confidencialitat de la metodologia. És a dir, no es publiquen la documentació, notificació i sol·licitud, però sí el resultat del dictamen.

Una altra funció de la Comissió Catalana de Bioseguretat és la d'enviar tota la documentació revisada a la Comissió Nacional de Bioseguretat. Aquesta última, al seu torn, analitza novament la informació i emet un informe preceptiu no vinculant sobre l'avaluació de risc. Es pot donar la situació que, un cop es retorni el dictamen a la Comissió Catalana, aquesta sigui més restrictiva que l'altre, perquè tinguin en compte aspectes més concrets del territori català –com, per exemple, la no idoneïtat d'un projecte degut al fet que s'ha de dur a terme en un parc natural o en zones d'especial risc de contaminació accidental. Finalment, hi ha una resolució favorable o desfavorable, per part del director general d'Agricultura i Ramaderia. Si no s'autoritza el projecte, el notificador pot demanar un recurs davant del conseller; si s'autoritza, s'ha de fer el seguiment de les activitats que es desenvolupen. Com a xifres il·lustratives, del 1993 al 2008 s'han autoritzat 139 establiments confinats a l'Estat Espanyol, entre laboratoris, hivernacles, etc., dels quals el 22% (31 projectes) es troben a Catalunya. Pel que fa als alliberaments voluntaris, durant el mateix període de temps, se n'han autoritzat 434 a l'Estat Espanyol, el 41% a Catalunya (que representen un total de 180). ■

Jose Ramon Olarieta

Iniciativa popular “Som lo que Sembrem”

La iniciativa popular que es va presentar al Parlament català a través de la Plataforma Som el que Sembrem, aclareix Olarieta, a més de declarar Catalunya com a lliure de transgènics, tenia dos objectius més generals. En primer lloc, pretenia plantejar un debat social sobre la qüestió, perquè hi havia mancances en aquest sentit. És cert que van haver iniciatives per comunicar a la població què eren els transgènics com les que s’han comentat anteriorment, però faltava un debat profund sobre el tema. Per altra banda, es volia assegurar que la presa de decisions en aquesta matèria fos explícita i amb criteris i judicis de valor definits i transparents. Segons Olarieta, les varietats transgèniques han anat rebent el vistiplau des de tots els nivells institucionals, des d’Europa fins aquí, avalades per una imatge científica en què el futur i el progrés estan vistos com una mena d’utopia tecnològica, presentades com una qüestió objectiva i inevitable. Sembla, segons ell, que només hi hagi un futur i un progrés, i que aquests siguin inevitables perquè són “científics”. Darrere d’aquestes visions, hi ha una decisió política que esgrimeix un determinat model socioeconòmic. Això queda patent en l’Acord de Lisboa, on es parla de bioeconomia del coneixement, que Olarieta considerava com una nova bombolla financera. Darrere d’aquest model també s’amaga un debat polític alternatiu: el de les possibles alternatives i les implicacions socials i ambientals del model únic escollit. En definitiva, el que es pretén des de la Iniciativa és que aquests altres debats surtin a la llum, i que les qüestions en el fons polítiques es facin amb criteris explícits i siguin el resultat d’un debat social.

Els transgènics, com qualsevol altra tecnologia que afecta la ciutadania, representen una qüestió política que va molt més enllà de la ciència. En primer lloc, perquè la ciència no té criteri per valorar els possibles riscos enfront dels possibles beneficis; fins i tot, decidir què és un risc i què és un benefici, és una decisió política. A més, hi ha aspectes dels transgènics que entren dins el camp de la incertesa i no es poden tractar mitjançant la ciència convencional. Moltes qüestions concretes no poden ser

demonstrades científicament en un sentit taxatiu. En aquests casos, doncs, hi ha d’haver una decisió política. La mateixa Comissió Europea reconeix que no hi ha cap llindar científic i únic per a decidir si un producte modificat genèticament és segur o no. Per tant, s’hauria d’aclarir quins criteris i quins judicis de valor hi ha darrere de l’aposta per a un determinat model tecnològic.

En aquest debat, la posició de la Plataforma davant dels transgènics és contrària, ara per ara, al model imperant, perquè no soluciona cap necessitat social. És a dir, que els transgènics de què disposem no responen a cap necessitat evident. Per contra, representen riscos demostrats per a la salut humana i animal, i per al medi ambient. Suposen, també, un enfortiment d’un cert

model científic i tecnològic controlat, en bona part, per oligopolis privats, així com una certa desinversió relativa en altres models de producció agrària. Per això, apostar per un model suposa deixar els altres models al marge, i això també pot aplicar-se a la investigació. En aquest context, es produeix l'enfortiment d'un determinat model de privatització dels béns comunals, en aquest cas de les llavors que, fins no fa tant de temps, eren un bé comunal. Necessàriament, també hi ha un enfortiment dels models d'agricultura "tecnològics", en què els problemes s'apedacen enlloc de solucionar-se d'arrel. A tot això hi afegim que tant l'eurobaròmetre com les enquestes del CIS espanyol mostren un cert rebuig cap a aquestes varietats per part d'un sector important de la població, i que es tracta d'una tecnologia imprevisible i incontrolable en el procés de producció de les varietats. Quan les coses surten al camp ja són completament incontrolables; de fet, en aquests deu anys de cultiu de varietats transgèniques a Europa, hi ha hagut, com a mínim, tres casos de contaminació de la cadena alimentària humana per productes no autoritzats.

Considerem, explica Olarieta, que el concepte de precaució s'ha alterat completament, dins del procés d'aprova-
ció d'aquestes varietats. Sembla que el que s'hagi de demostrar és que les varietats tenen algun risc, mentre que el que s'hauria de demostrar, o intentar demostrar, és la seguretat. És a dir, que les empreses sol·licitants haurien de fer informes amb tots els detalls pertinents. De vegades, aquesta ciència "pura i dura" que s'exhibeix en països com els Estats Units i que ha d'avaluar els projectes, acaba comportant una desvinculació explícita per part de les autoritats competents respecte a la seguretat de les varietats, deixant aquest aspecte exclusivament en mans de les empreses sol·licitants. Pel que fa a la Unió Europea, la Comissió ha anat aprovant les varietats unilateralment: com que els Consells no arriben a cap majoria, tot arriba a la Comissió, i aquesta diu que sí sistemàticament, excepte en el cas d'alguna varietat recent. Olarieta insistia en què mai es compta amb el suport majoritari dels estats membres ni dels comitès científics d'aquests estats. Per tant, no hi hauria garantia de què aquest procés d'aprovació respongués realment a la seguretat alimentària dels ciutadans. ■

Manel Ruiz

Unió de Consumidors de Catalunya (UCC)

a manca d'informació de què disposa la població és evident. Ens trobem posicionaments realment contraris entre els propis experts, i això provoca una sensació de desconcert que afecta al consumidor. Segons Ruiz, la situació que descriu un estudi de l'any 2006 respecte a aquesta percepció no ha variat gaire, i continua existint un desconeixement generalitzat important. Durant el procés d'elaboració de qualsevol tecnologia agrícola i alimentària existeixen interrogants i preocupacions que s'han d'afrontar en cada etapa i que contemplen des del rendiment del producte, el benefici per a les persones, fins a la innocuïtat per als consumidors i la resposta a la societat. Els diversos exàmens efectuats als organismes modificats genèticament indiquen que aquesta tecnologia podria afectar una gran varietat de productes vegetals i animals, i tenir múltiples conseqüències. Per una banda, la biotecnologia moderna, degudament desenvolupada, pot oferir noves i àmplies possibilitats de contribució a la seguretat alimentària; de l'altra, l'acceleració del canvi genètic possibilitada per l'enginyeria pot constituir un nou tipus de possibles efectes sobre el medi ambient.

Observant les respostes que donen els diferents organismes i institucions oficials en l'estudi que es va efectuar el 2006, es pot concloure que és difícil trobar posicionaments concrets a favor o en contra dels OMG. Cal tenir en compte, a més, que moltes d'aquestes institucions són gestores d'informació i utilitzen dades d'informe i estudis elaborats per tercers, i no tant per mitjans propis. Tot plegat ens porta a pensar que no es poden fer generalitzacions sobre les bondats o no dels organismes modificats genèticament: cada aplicació ha d'analitzar-se curosament i cas per cas. A més, les avaluacions de les aplicacions per a l'autorització dels transgènics han de ser completes i transparents, i reconèixer-ne les conseqüències a curt i llarg termini. En l'estudi que va descriure Ruiz, es va fer una enquesta per tal de copsar la "sensació" del consumidor respecte a aquests aliments i les novetats tecnològiques. El resultat va indicar que les persones trobaven obstacles a l'hora de prendre decisions

sobre el consum d'OMG. Els ciutadans no se sentien degudament informats en l'aplicació de la tecnologia genètica, la producció d'aliments i les possibles conseqüències sobre la salut i el medi ambient.

Un altre aspecte que s'ha estudiat fa referència a la normativa vigent. Amb aquest objectiu, es va intentar esbrinar si era possible conèixer si la regulació existent és eficaç, previsible i pràctica, de manera que permeti donar resposta a una realitat social enormement complicada. I, el que és més important, si protegeix l'entorn i la salut. Amb tot, cal recordar que els arguments donats per defensors i detractors, novament, poden no ser veritats universals i solen variar substancialment, tant temporalment com espacialment. En resum, la legislació vigent té bondats, encara que alguns la qualifiquen de massa permissiva. No obstant això, és cert que no està totalment desenvolupada i pot tenir mancances. És a dir, pot millorar-se. En aquest sentit, entenem que, dins del que és la normativa sobre organismes modificats genèticament, el principi de prevenció de risc ha d'estar per sobre de tot: només han s'han d'autoritzar aquells que han estat avaluats científicament de manera que no existeixi cap mena

de dubte sobre si constituïran o no un risc real o potencial per al medi ambient o la salut humana. La normativa ha de recollir la idea que els procediments d'autorització han de contenir una consideració més íntegra, incidint en aspectes ètics i sociològics, i tanmateix ha de garantir en tot moment la publicitat d'aquest procediment. Segons Ruiz, hi ha una mancança pel que fa a l'escassa representació dels consumidors.

Per altra banda, la normativa també hauria de recollir més aspectes relatius a la responsabilitat ambiental. Ha de ser igualment objectiva per als danys ambientals. Precisament un dels aspectes que més confrontació provoca a Catalunya i a la resta de l'Estat és la possible coexistència d'activitats agrícoles convencionals, ecològiques i transgèniques. Molts cultius convencionals, fins i tot ecològics, es veuen contaminats per varietats modificades genèticament i caldria cercar mecanismes de prevenció per evitar i controlar aquesta situació. A més, seria desitjable, encara que sigui quimèric, revisar el sistema de patents de manera que es puguin excloure aquelles de caire biotecnològic que puguin suposar un risc per a la salut o el medi ambient.

Considerant la normativa que regula l'etiquetatge dels aliments transgènics, és possible que no s'indiqui que el producte conté material provinent d'organismes modificats genèticament si la quantitat continguda és inferior al 0.9%. Per garantir la protecció del consumidor que vulgui tenir una alimentació 100% lliure de transgènics, la normativa hauria de ser més restrictiva. També creuen que es necessitaria un sistema de valoració de danys ambientals o sobre la salut més desenvolupat. La dada més xocant d'un dels estudis comentats és que, de les etiquetes de 300 productes analitzats, només 2 exposaven que hi havia algun tipus d'element modificat. Això podria indicar que el llindar del 0.9% deixa un marge massa ampli que fomenta la desinformació del consumidor. Com a conclusió, es pot apuntar que l'única informació que existeix sobre la modificació genètica dels aliments és escassa i provoca la desconfiança dels consumidors envers aquest tipus de productes. D'altra banda, és hora que d'informar sobre els OMG amb la màxima transparència, per una banda, i les investigacions intentin evitar els problemes a llarg termini, de l'altra. ■

Debat

O bert el torn de paraules, el debat fou iniciat per Marc Boada, presentador del programa *Quèquicom*, a TV3. Boada va admetre el repte que havia representat el fet d'abordar un tema tan complex des d'un programa de divulgació científica adreçat al públic general. La transferència de coneixement a través de la televisió és extremadament exigent i es compta amb un criteri de qualitat que implica fer uns continguts comprensibles i entenedors. Per tant, parlar de temes tan específics com el que s'estava debatent en àmbits no especialitzats sempre configura un repte, que es pot superar amb una gran dosi de creativitat. En el cas de la creació d'un programa sobre transgènics, es va partir de la premissa que tota la informació dels éssers vius és compatible entre les espècies, perquè té un origen comú. Això va permetre de fer copsar a l'audiència el fet que pugui existir la possibilitat de construir organismes modificats genèticament, per una banda, sense abandonar el rigor d'intentar transmetre l'estat de la qüestió actual: que als mercats encara no hi trobem aquest tipus d'aliments. Boada va indicar que en el moment d'emissió del programa, aquest no va comptar amb un interès massa destacable en comparació amb la resta, i ho va justificar dient que els transgènics susciten la preocupació, sobretot, d'una part de la societat i d'un grup d'erudits que tenen una sensibilitat especial vers el tema.

La importància de la primera impressió

Milagros Pérez Oliva, reconeguda periodista i actualment defensora del lector de *El País*, va centrar l'atenció dels participants en la manera com s'interpreta un missatge. Independentment de l'emissor, la dificultat de preveure la interpretació depèn de les concepcions o idees prèvies del receptor. Això explicaria, per exemple, perquè alguns espectadors van considerar que l'edició del programa *Quèquicom* sobre transgènics hi havia un rerefons condicionat per les empreses implicades i d'altres espectadors, en canvi, van trobar el to del missatge "científicament ben representat" i objectiu. Pérez va subratllar que el debat és, notablement, més fervorós dins uns cercles molt concrets, sobretot aquells que estan vinculats a l'acadèmia i a la indústria, entre d'altres. Segons la periodista, el tema dels OMG és un paradigma de com l'evolució futura d'un debat depèn del primer impacte o de "l'estereotip" inicial que cala en l'imaginari col·lectiu. Precisament, el context del moment en què s'introdueixen els transgènics a l'opinió pública mundial, tal com va recordar Pérez, estava plagat d'amenaçes; ens referim al període de 1983 a 1986, que coincideix amb l'impacte de la SIDA. En aquest moment, també, s'inicia la biotecnologia, un camp de coneixement desconegut i incert. Per tant, aquells primers impactes van impregnar tot el debat posterior, de manera que el mateix discurs va patir una simplificació quan encara no es disposava de dades que n'avalessin la seguretat.

Milagros Pérez: "La qüestió dels OMG és un paradigma de com l'evolució d'un debat depèn del primer impacte".

Segons Pérez Oliva, les persones van anar posicionant-se per afinitats, influïdes per factors emocionals, culturals, etc. Van prendre partit, amb els ecologistes o amb els sectors econòmics; i els científics, com sempre, quedaren al mig essent reclamats com a argument des d'un o altre bàndol, neutralitzant l'element d'autoritat. Pérez va afegir que la societat moderna té la tendència recurrent de buscar a qui atribuir autoritat en els debats en què la ciutadania no pot tenir elements de decisió per si mateixa i ha de transferir l'autoritat, en aquest cas, a la comunitat científica. Però com que la comunitat científica fou utilitzada per uns i per altres per tal de defensar les seves posicions, va quedar neutralitzada. Enlloc d'aprofitar l'experiència de 15 o 20 anys de cultiu de milions d'hectàrees de transgènics per confrontar les pors i les incerteses amb la realitat, romanem atrapats en el termes del debat inicial que va generar un impacte d'aprensió i desconfiança.

Un debat perllongat, però no necessàriament negatiu

La biotecnologia, va intervenir Eva Pomares, periodista de *El Punt*, té una aura de progrés i modernitat que decanta positivament la percepció de moltes persones. Ara bé, en resposta a la pregunta de si "Vostè compraria un paquet de galetes de blat de moro transgènic?", Pomares va mostrar la seva reticència en acceptar que un 52% dels consultats respongués afirmativament. Segons el principi de precaució, els consumidors mostren una gran dosi de desconfiança després de les nombroses crisis de seguretat alimentària, que molt sovint no tenen res a veure amb la biotecnologia, però que moltes persones ho perceben com un tot. El debat, per tant, ja no és verge. I, coincidint amb la Milagros, ja va tenir uns inicis desfavorables. Segons Pomares, un dels motius principals generadors de desconfiança és el fet que el 80% de productes industrials i les investigacions a escala mundial les faci una sola empresa, Monsanto. Aquesta evidència ja desperta una visió no gaire positiva per part de la població, el fet que la tecnologia sigui desenvolupada per part de les grans corporacions, enlloc dels instituts públics. Arrel d'això, resulta difícil donar el tomb a aquest debat "viciat" però es podria intentar, en la línia d'opinió de Puigdomènech, aportant transparència i participació

Eva Pomares: "La gent té dret a tenir por; el que no hauria de fer por, en democràcia, és reobrir un debat participatiu sobre els transgènics"

social, ja sigui a través de la Comissió o de plataformes ciutadanes. Un altre punt que Pomares va posar sobre la taula de debat, fou la reivindicació de més respecte per part de les institucions públiques, dels polítics, i també dels científics, vers els temors de la ciutadania.

El que Som el que Sembrem, continua Pomares, està fent és traslladar un debat social a l'àmbit polític, i potser hauria d'haver succeït en sentit invers. Amb tot, la periodista va insistir en què falta transparència, participació i comunicació. Segons l'opinió que a continuació va manifestar Pere Puigdomènech, a l'inici no hi va haver debat, sinó una bona acceptació; la controvèrsia vingué una mica més tard, quan es van començar a forjar els elements de desconfiança vers la manipulació de certs aliments. Amb la successió d'una sèrie de crisis, com la de les vaques boges, les preocupacions van agafar volada. I, per tal de combatre aquestes dificultats, la millor solució plantejada fou, novament, apostar per la transparència. La manera errònia de combatre-ho, en canvi, seria advocant per una agenda determinada en contra de les multinacionals o a favor d'un cert tipus d'agricultura, etc. Parlant de les multinacionals, el que s'hagi anat incrementant el cost de les regulacions, de les patents, ha donat la porta lliure a les grans companyies, cosa que no passava al principi. De bon començament, fins i tot hi havia alguns centres públics implicats en les primeres varietats de transgènics aprovades. Actualment, Monsanto té un equip de 150 persones només per a temes reguladors i, conseqüentment, els dossiers dels projectes que presenten són perfectes. L'existència d'unes regulacions poc justificades, creades a partir d'un debat artificial en molts aspectes, ha tingut un efecte altament perjudicial i una certa perversió del sistema. En certa manera, només les grans empreses poden beneficiar-se de la biotecnologia, perquè tenen els recursos per entrar en aquest joc burocràtic.

Eduard Mata: "moltes de les grans empreses del país inverteixen molts recursos en assegurar-se que el blat de moro o la soja que utilitzen per a fer productes derivats no provenen d'organismes modificats genèticament per estalviar-se, així, d'etiquetar-ho"

Eduard Mata va puntualitzar que moltes de les grans empreses del país inverteixen molts recursos en assegurar-se que el blat de moro o la soja que utilitzen per a fer productes derivats no provenen d'organismes modificats genèticament per estalviar-se, així, d'etiquetar-ho. El límit del 0.9% que s'havia esmentat anteriorment és un límit tècnic per justificar contaminacions creuades que, eventualment, puguin ocórrer a la indústria alimentària.

Una preocupació general o el tema de discussió d'uns quants?

Seguidament, José Ramón Olarieta va agafar la paraula per alertar que, rere aquest debat, hi ha unes implicacions socials molt més profundes, extensives al propi sistema democràtic del país. Per a Olarieta, hi ha hagut l'intent premeditat de desmobilitzar la gent, de manera que els conflictes es resolguin en les estructures polítiques i no mitjançant debats públics. En aquest sentit, es va reiterar la idea la qüestió dels OMG no

s'hauria d'haver plantejat als polítics per part de la ciutadania, sinó que des dels estaments polítics s'hauria d'haver plantejat un ampli debat social, com s'ha fet a Anglaterra, Dinamarca i Noruega. Malauradament, i des de bon començament, existia el consens que els transgènics havien de tirar endavant. En els últims temps, però, s'ha fet pública la documentació de les administracions nord-americanes de certs judicis, com el de la regulació de la varietat transgènica Monsanto 810, on ha quedat palès que no tots els científics hi estaven d'acord i molts alertaven dels riscos inherents a aquests organismes. Un argument més que, posa de manifest que el món científic ha tingut dubtes raonables sobre la seguretat dels transgènics, ja des del principi. Segons Olarieta, estudis com els del professor Lluís Domingo de la Universitat Rovira i Virgili, publicats els anys 2000 i 2007, afirmen que no existeix la informació científica necessària per tal de tenir la certesa que els transgènics es poden utilitzar amb confiança. Tot això il·lustra, segons Olarieta, que no hi ha una comunitat científica monolítica que sempre hagi donat suport als organismes modificats genèticament.

Esperant l'acord dins la comunitat científica

Mònica López, directora del programa Digitals de COM Ràdio, va fer la seva intervenció incidint en la dificultat de trobar un acord entre les diferents aproximacions a la qüestió dels OMG. En l'intent de reunir una mostra representativa d'experts amb els quals poder abordar objectivament el tema des de la ràdio, el resultat fou el següent: la topada de discursos confrontats que no podien aportar claredat a la ciutadania. En aquest sentit, López es preguntava com, si la ciència és percebuda com una

Mònica López: "Vivim en una època en què sembla que la ciència sigui una religió, o una cerca de la veritat, però dins la comunitat científica trobem veritats molt diferents, i això fa que la ciutadania es desconcerti".

Eva Pomares

Gina Pol

recerca de la veritat, aquesta podia concebre “veritats” tan oposades. “A qui hem de fer cas?”, inquiria als participants. Massa sovint, el pes de la responsabilitat es transfereix als polítics i, com que entre ells també hi ha desconcert, acaben rebent els informes per part d’experts amb diferents posicionaments, a voltes discordants. Quan la pròpia comunitat científica ja no pot posar-se d’acord, la dificultat de poder transmetre un missatge objectiu creix. Aleshores criteris com l’econòmic són més determinants, com en el cas de Catalunya, on cultivar transgènics ha esdevingut rentable.

Milagros Pérez va reconèixer que, si bé els OMG s’havien acceptat bé en un moment inicial, el moment crític fou aquell en què el tema va cristal·litzar socialment. Tant per als transgènics, com per a altres debats científics, cal considerar altres factors que determinen, en gran mesura, la trajectòria del discurs i les seves repercussions. La ciutadania ja té una sèrie de prejudicis, o condicionants previs, que condueixen a un “debat contaminat”. Un exemple d’aquest tipus d’apriorismes que marquen l’acceptació o el rebuig d’un missatge es troba en el cas de la indústria farmacèutica: l’associació benefici econòmic i salut és molt poc tolerada per part de la societat. Per tant, si el debat es relaciona amb aquesta premissa estigmatitzada, es pot preveure que el missatge científic quedarà en un segon plànol. En el cas dels transgènics, la por i la incertesa pesaran més que les evidències científiques de què es disposi fins al moment.

Transgènics: el canvi del model econòmic

Pérez va identificar el que, segons ella, era la conseqüència més impactant del cultiu d’OMG. Més que un problema de salut, els transgènics comporten un canvi substancial del model econòmic i de la relació ancestral entre les persones, la terra i les llavors. L’analogia amb el món de la ramaderia, on els grangers s’han convertit en mers dipositaris de bestiar seleccionat i productes amb què s’ha de tractar, és evident. L’agricultor o ramader, doncs, passa a ser un intermediari. Aquest és un debat que crea una resistència a l’hora de ser tractat. Ara la terra ja no tindrà valor, sinó la llavor. Estem, segons Milagros Pérez, davant d’un debat molt interessant i important, perquè suposa fer canvis substancials del model econòmic actual.

Amb tots aquests arguments, la discussió sobre l’evidència científica queda curta, perquè s’han de considerar tots els altres elements de debat. Debat que ha d’ésser global i no s’ha de distorsionar de bon començament. En

Milagros Pérez: “Més que un problema de salut, els transgènics comporten un canvi substancial del model econòmic i de la relació ancestral entre les persones, la terra i les llavors”.

Ramon Lletjós: "Hi ha més sol·licituds de confinats no relacionades amb el sector agrícola que relacionats amb el sector agrícola"

la societat actual, cada vegada resulta més difícil dur a terme debats sobre temes tan extraordinàriament complexos com aquest; i, els mitjans, tenen el gran repte de no pretendre simplificar-los. Si el tema és complex no es pot presentar com a senzill, perquè d'aquesta manera no arriba al públic. La gent rebutja el missatge i els mitjans de comunicació, com a mals intermediaris del debat.

L'equació risc-benefici en la percepció del risc

Ramon Lletjós va mostrar que li semblava paradoxal el fet que algunes organitzacions s'oposessin a les directives europees que regulen els OMG, però no a la regulació d'altres aplicacions amb la mateixa tecnologia. En altres paraules, la societat associa els transgènics a l'agricultura, però no s'oposa, o desconeix, les modificacions genètiques en la producció de les vacunes o la insulina. Per això resulta paradoxal que hi hagi una oposició als OMG en els àmbits agrícola i ramader, però s'obviï que medicaments com els citats són productes de la mateixa biotecnologia. Al seu parer, el procediment que segueix una varietat transgènica en empreses com Monsanto, mereix tot el seu respecte: està fet prenent totes les precaucions i amb criteris imparcials, així com també està avalat per part de l'Agència Europea de Seguretat Alimentària. Però, el que cal destacar, és que hi ha més sol·licituds de con-

finats no relacionades amb el sector agrícola que relacionats amb el sector agrícola. Així, per exemple, dels 21 confinats que actualment estan en tràmit, 2 són de temàtica agrícola, 11 estan relacionats amb estudis de sanitat humana i 8 amb estudis de biologia bàsica i biomedicina. Amb tot, cal desenvolupar el debat des d'un context més general.

Ampliant aquest punt del debat, Gemma Revuelta va proporcionar informacions relatives a l'opinió i la percepció pública provinents del resultat de l'últim Eurobaròmetre sobre Biotecnologies en el què precisament va participar. Segons la comunicadora científica i investigadora, per a una persona és més fàcil acceptar les biotecnologies aplicades al camp de la salut perquè es més senzill pensar en els possibles beneficis. Fins i tot en aquests casos, la societat està disposada a assumir certs riscos. Per exemple, tecnologies com la teràpia gènica poden ser vistes com no exemptes de riscos i a la vegada ser ben acceptades per part de la població. El problema principal amb els OMG és que els ciutadans no aprecien cap tipus de benefici per a ells mateixos i, conseqüentment, no veuen l'interès en acceptar els possibles riscos. En el cas d'Europa, quan es consulta específicament sobre si s'hauria de donar suport o no als OMG, en general en tots els països la resposta es negativa. Cal a dir que l'Estat Espanyol és on es contesta de manera més optimista en relació amb les biotecnologies. Arribats a aquest punt, es planteja la necessitat de diferenciar entre la biotecnologia de la salut i la biotecnologia agroalimentària. Potser la tècnica és la mateixa, però hi ha una percepció ben diferenciada sobre els possibles beneficis d'una i de l'altra que cal tenir en compte.

Glòria Cugat

Isabel Timoner

Gemma Revuelta: "Per a una persona és més fàcil acceptar les biotecnologies aplicades al camp de la salut que els OMG perquè es més senzill pensar en els possibles beneficis per a un mateix".

Eva Pomares va afegir a continuació que una de les dificultats a l'hora de parlar de transgènics és que l'opinió pública no percep la necessitat de produir-ne. És a dir, es preguntava, quina necessitat hi ha de tenir un tomàquet que espesseixi més les salses si això pot comportar riscos, per a la salut o el medi ambient, o pot canviar el model econòmic? Segons Pomares, quan van iniciar-se els primers debats sobre transgènics, es van proporcionar arguments una mica enganyosos, com el que afirmava que amb els transgènics s'acabaria la fam al món. Ara, aquest argument ja ha estat desplaçat perquè resulta evident que la problemàtica de la fam té altres causes polítiques i econòmiques. Missatges com aquests han abonat la desconfiança de la població. Per això, Pomares va reiterar que la idea del canvi del model econòmic de l'agricultura com l'autèntic problema de fons que cal presentar a debat.

Les tecnologies canvien per contribuir a un únic progrés

Pere Puigdomènech va recordar que no era partidari d'equiparar la tecnologia dels encreuaments i la millora genètica que s'han fet des de temps immemorials amb la dels transgènics. Va concretar que es tracta de tècniques diferents, però que responen a una mateixa tendència des del neolític per tal d'obtenir les millors llavors possibles. Més encara, va assegurar que no disposem de cap llavor avui en dia que no hagi estat millorada de forma molt intensa, fins al punt d'obtenir espècies, com el blat, que ja no existeixen a la natura tal com nosaltres les cultivem. Aquesta és, segons ell, una tendència evolutiva gràcies a la qual la nostra societat existeix.

Un altre aspecte vers el qual Puigdomènech es va mostrar crític fou sobre l'argument de l'eradicació de la gana al món. D'una banda, va criticar que aquesta justificació fos emprada per part d'algunes de les grans empreses implicades en el sector però, de l'altra, va reconèixer que moltes vegades la problemàtica de la manca d'aliments s'ha resolt amb l'ajut de les millors tecnologies possibles. És a dir, que ni els OMG són la solució absoluta al problema, ni tampoc serien del tot inefectius per a combatre'l. A tall d'exemple, a l'Àfrica

Marc Boada

Milagros Pérez

Pere Puigdomènech: "Sempre que s'han reunit els màxims experts per a arribar a un consens sobre els OMG, s'ha emès la mateixa conclusió: que el que s'està duent a terme és correcte i que no hi ha cap perill per a la salut".

no tenen accés a les millors llavors, ni als fertilitzants. Evidentment, la geografia de la fam també està molt lligada als conflictes polítics i d'altre índole, però també hi ha una clara limitació d'accés al rendiment dels conreus. El rendiment dels països desenvolupats és de set o vuit vegades més, i això és determinant.

Puigdomènech va defensar que la comunitat científica és lliure per definició, en aquest tema i en d'altres, com el del canvi climàtic o el de l'evolució humana. I, per tant, hi ha opinions de tot tipus, fins i tot contraposades. La manera de resoldre la disparitat de criteris és convocant els màxims experts en la matèria, fent que considerin tots els punts de vista i emetin una decisió de consens. En el cas dels OMG, sempre que s'ha fet això, s'ha arribat a la mateixa conclusió: que el que s'està duent a terme és correcte i que no hi ha cap perill per a la salut.

Segons puntualitza Pere Puigdomènech certes posicions no es poden posar al mateix nivell en un debat. Dins la ciència es pot discrepar, però existeixen sistemes de validació comuns que no poden ser posats en dubte. Altre qüestió és que, segons quines visions

Mònica López

Patrícia Gosalbez

Pere Camprubí

tenen unes agendes massa predeterminades, per la qual cosa no es fàcil assolir el consens.

José Ramón Olarieta va respondre al fil del debat que tothom té una agenda en la seva manera d'actuar, inclosos els científics que reben les subvencions per a desenvolupar els seus projectes d'investigació. Segons Olarieta, hi ha articles científics que demostren els riscos per a la salut dels transgènics, publicats en revistes científiques.

Marc Boada va lamentar que, malgrat que la informació es troba al mercat i a disposició de tothom, la ciutadania hi té certa apatia i no la busca. En aquest sentit, creu que resulta difícil de despertar a la societat i de fer-la preocupar per aquelles coses sobre les quals es vol crear un debat social que és necessari.

En les darreres intervencions del debat, Ramon Lletjós va apuntar que en els darrers disset anys amb organismes modificats genèticament no s'ha acabat amb la fam al món, com tampoc han nascut nens amb orelles d'elefant, tal i com s'havia especulat inicialment amb els perills dels transgènics. D'altra banda, Lletjós va deixar clar que des del Departament d'Agricultura no s'ha promocionat aquest tipus d'organismes modificats; el que s'ha fet, en canvi, ha estat fomentar l'agricultura ecològica, la integrada –que utilitza productes fitosanitaris de síntesi–, a favor d'una convivència o coexistència entre totes elles.

Segons Milagros Pérez els mitjans són ben conscients del seu paper com a moduladors del debat i els periodistes tenen una gran responsabilitat. Al seu parer, tractar temàtiques tan complexes com la dels OMG dins d'una societat dinàmica i amb interessos contraposats, no resulta una tasca senzilla. Els diversos inte-

José Ramón Olarieta:
"Rere aquest debat, hi ha unes implicacions socials molt més profundes, extensives al propi sistema democràtic del nostre país".

ressos poden ser legítims, però no ho són totes les maneres de defensar-los, menys encara quan es cau en la manipulació de la informació. És en aquest punt, precisament, on els comunicadors haurien d'ésser molt combatents. Com a moduladors del debat, i malgrat que sigui difícil atorgar la presumpció de veracitat a les fonts informatives, no es poden posar al mateix nivell totes les postures, perquè no són simètriques. Si es posen totes al mateix nivell, en canvi, es corre el risc de donar més oportunitats a la desinformació que a la informació. Per tant, no sempre es pot pretendre modular el debat des de la neutralitat, perquè no tots els arguments tenen el mateix grau d'evidència. El bon periodisme no s'ha de limitar a presentar dues opinions contraposades, sinó a posar altres consideracions sobre la taula, prioritant el rigor i la evidència de veracitat.

Marc Boada: "Resulta difícil de despertar la societat i fer-la interessar pels temes que requereixen un debat necessari".

Finalment, Eduard Mata va expressar l'agraïment als assistents per les seves intervencions en un debat on s'havien compartit un bon repertori de reflexions interessants. Mata va remarcar la necessitat de transparència, per part de la comunitat científica i de tots els agents que intervenen en la comunicació de temes tan complexos com el dels organismes modificats genèticament. ■

Conclusions

En qualsevol qüestió relacionada amb la seguretat alimentària, però encara més en el cas dels OMG donada la seva complexitat i falta de comprensió per part de la població, és molt important que tots els agents que intervenen en la informació actuïn amb transparència per evitar confusions.

La població en general desconeix o coneix molt poc en què consisteix la tecnologia que hi ha rere els OMG, no percep quins poden ser els seus possibles beneficis, i més aviat considera que és una tecnologia amb riscos. Amb certes diferències entre països, la opinió pública no és favorable a promoure els OMG.

Els mateixos sistemes d'avaluació i control que serveixen per garantir la seguretat de qualsevol aliment són qüestionats en el cas dels OMG per part d'alguns sectors.

De la mateixa forma, l'administració com a responsable de garantir la seguretat dels aliments, tot i què no acostuma a ser qüestionada quan es tracta d'altres productes, és acusada per determinats sectors de no ser neutral en el cas dels OMG i d'afavorir la indústria. Aquesta acusació s'estén a tots els nivells: local, autonòmica, estatal, europea i internacional.

Encara que pugui semblar una paradoxa, tecnologies similars a les dels OMG tenen entre la població una percepció molt positiva. Aquest és el cas de les biotecnologies aplicades a la salut. El fet és que la societat sembla diferenciar clarament aquestes dues aplicacions i, donat que veu més clarament els possibles beneficis en el cas de les aplicacions mèdiques, és capaç fins i tot d'assolir riscos.

La informació que s'ha donat fins ara sobre els OMG ha estat molt polaritzada i marcada pels interessos de les diferents postures. El debat no ha arribat al gran públic. És hora de que la societat, degudament informada, hi participi.

El debat sobre els OMG no és simplement una qüestió sobre seguretat per a la salut o pel medi, és també una qüestió sobre models de relació entre persones, terres i llavors, i sobre la idea que en tenim en relació al progrés, el benestar i la economia.

Els mitjans de comunicació tenen un paper important com a moduladors del debat. El bon periodisme no consisteix en presentar dues opinions contraposades, sinó en presentar sobre la taula aquelles consideracions que siguin realment rellevants, prioritzant el rigor i la veracitat. ■

Organismes modificats genèticament (OMG) un repte de comunicació

Quaderns Monogràfics sobre Seguretat Alimentària

Aquest segon Quadern Monogràfic SAM, i la reunió sobre la qual es fonamenta, formen part de les activitats de la Plataforma SAM, Seguretat Alimentària i Mitjans, una iniciativa endegada al gener de 2008 per l'Agència Catalana de Seguretat Alimentària (ACSA), juntament amb l'Observatori de Comunicació Científica de la Universitat Pompeu Fabra (OCC-UPF). Aquest projecte té per objectiu millorar la capacitat ciutadana per prendre decisions, sobre la base d'una bona informació.

Per tal d'assolir els seus objectius, la Plataforma SAM inclou quatre tipus d'activitats (algunes en fase de creació):

- Els **Quaderns Monogràfics SAM** són publicacions basades en reunions en petit comitè en les que participen periodistes i especialistes de les diferents àrees a debat. El primer monogràfic es va dedicar al tema "**L'oli com a notícia**".
- Els **Informes SAM anuals**, on es recull l'anàlisi de la cobertura periodística de la seguretat alimentària a l'àmbit de Catalunya. Actualment s'han publicat els informes corresponents a 2007 (estudi pilot) i 2008.
- La **Xarxa SAM**, oberta a totes les persones que participen d'una manera o una altra en la comunicació dels riscos alimentaris, entre ells: periodistes de mitjans de comunicació i responsables de comunicació a empreses i administració, gestors i directius, tècnics, investigadors, personal sanitari, veterinaris, ramaders, educadors, representants d'associacions o d'organismes no governamentals, i personal de l'administració involucrat en la gestió o la comunicació del risc alimentari.
- **Jornades SAM**: reunions per tal de compartir experiències i conèixer els resultats de les anàlisis que es vagin realitzant.

Agència Catalana de Seguretat Alimentària
C. Roc Boronat, 81-95, 4a
08005 Barcelona
Tel: 935 513 900
acsa@gencat.net
www.gencat.net/salut/acsa/

**Observatori de la Comunicació Científica
Universitat Pompeu Fabra**
Roc Boronat, 138
08012 Barcelona
Tel: 935 422 446
occ@upf.edu
www.upf.edu/occ/

Generalitat de Catalunya
**Agència Catalana
de Seguretat Alimentària**

OCC
OBSERVATORI DE LA
COMUNICACIÓ CIENTÍFICA